

МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ «ВІД САМОДЕРЖЦЯ, ВЕЛИКОГО КНЯЗЯ РОМАНА МСТИСЛАВОВИЧА ДО КОРОЛЯ РУСІ ДАНИЛА ТА ЙОГО НАЩАДКІВ: ЛЮДИНА, СПІЛЬНОТА, ДЕРЖАВА XII—XIV СТОЛІТЬ В УКРАЇНСЬКІЙ СЕРЕДНЬОВІЧНІЙ ІСТОРІЇ»

2—3 жовтня 2025 р. на базі Карпатського національного університету ім. Василя Стефаника (Івано-Франківськ) та Національного заповідника «Давній Галич» (Галич) відбулася міжнародна наукова конференція, присвячена 820-й річниці відходу у засвіти князя Романа Мстиславича. Співorganizаторами заходу виступили Центр медієвістичних студій та факультет історії, політології і міжнародних відносин Карпатського національного університету ім. Василя Стефаника, Український інститут національної пам'яті, Івано-Франківська обласна рада та Івано-Франківська обласна державна адміністрація. До організації конференції активно долучилися працівники Музею історії Галича та студенти факультету історії, політології і міжнародних відносин.

Місцем проведення засідань стали центр інноваційних технологій «PNU Eco-System» Карпатського національного університету ім. Василя Стефаника та Музей історії Галича у Крилосі, які об'єднали у своїх стінах 36 учасників з України, Польщі, Чехії, Угорщини, Туреччини, Німеччини та Сербії. Спикери отримали можливість презентувати власні доповіді як у форматі живої участі, так і онлайн. Українську наукову спільноту представляли історики-медієвісти й археологи з Києва, Одеси, Дніпра, Ужгорода, Чернівців, Львова, Івано-Франківська, Галича та Городенки.

Цитування: Кардаш О., Стасюк А. Міжнародна наукова конференція «Від самодержця, великого князя Романа Мстиславовича до короля Русі Данила та його нащадків: людина, спільнота, держава XII—XIV століть в українській середньовічній історії». *Український історичний журнал*. 2025. № 6 (585). С. 224—228.

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2025. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

Перший день наукових дискусій пройшов у стінах центру інноваційних технологій «PNU EcoSystem» Карпатського національного університету ім. Василя Стефаника. Перед початком конференції учасники хвилиною мовчання вшанували усіх героїв України, що віддали свої життя за незалежність і суверенітет нашої держави у протистоянні російській агресії. З вітальними словами виступили проректор із науково-педагогічної роботи Карпатського національного університету ім. Василя Стефаника проф. Сергій Шарин, голова Українського інституту національної пам'яті Олександр Алфьоров, генеральний директор Національного заповідника «Давній Галич» Володимир Олійник, декан факультету історії, політології і міжнародних відносин Карпатського національного університету ім. Василя Стефаника Ігор Гурак, директор Центру медієвістичних студій цього ж вишу проф. Мирослав Волощук. Після вітальних промов між Українським інститутом національної пам'яті та Національним заповідником «Давній Галич» було укладено меморандум про співпрацю.

Першу, інавгураційну, панель конференції відкрив виступ *Олександра Алфьорова* (Український інститут національної пам'яті) про нові сфрагістичні джерела з історії Галицької єпархії XII—XIII ст. Наступну доповідь виголосив *Олександр Головка* (Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України), дослідник доби князя Романа, вкотре порушивши питання загадок його родинного кола. Не менш цікавою була доповідь *Вадима Арістова* (Інститут історії України НАН України) щодо встановлення хронології утвердження володимирського князя в Галичі на межі XII—XIII ст. Завершив інавгураційну частину виступ *Мирослава Волощука* (Центр медієвістичних студій Карпатського національного університету ім. Василя Стефаника) про життя і правління князя Романа Мстиславовича у світлі статистичних даних.

Наступна наукова панель була присвячена джерелам та історичній пам'яті про правління Романа. Відкрила цю частину конференції *Тетяна Вілкул* (Інститут історії України НАН України) виступом щодо трактування згадки «Съвада Романова» у Галицько-Волинському літописі. Цікаве питання ролі угорських королів у політиці князя Романа розкрив у своєму виступі *Дюра Гарді* (Університет Нового Саду, Сербія). Нововідкритими джерелами зі сфрагістики й не тільки в контексті дослідження геральдики молодших Мономаховичів поділився *Олег Однороженко* (Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України). Про культ князя Романа серед пізніших галицько-волинських правителів ішлося у виступі *Ебру Аккан* (Стамбульський університет, Туреччина). Дві останні доповіді цієї панелі — *Андрія Стасюка* (Національний заповідник «Давній Галич» / Центр медієвістичних студій) і *Світлани Потапенко* (Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України) — стосувалися церковної й історичної пам'яті про Романа у середньовіччі та ранньомодерній добі.

Третє засідання першого дня конференції було присвячене Романові Мстиславовичу та його родині у шкільному курсі історії України й країн Європи. Про окреслення постаті князя Романа на сторінках українських шкільних підручників

з історії 1991—2025 рр. говорили *Сергій Дубчак* (Городенківський ліцей ім. Антона Крушельницького / Центр медієвістичних студій) та *Богдан Савчук* (Карпатський національний університет імені Василя Стефаника). У цьому ж контексті прозвучала доповідь *Дани Пицкової* (Карлов університет, Чехія) про короля Данила Романовича в чеській історіографії. Нові знахідки предметів озброєння з Чорнівського городища XIII ст. у своїй доповіді презентував *Віталій Калініченко* (Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича). Закрила засідання *Оксана Рутковська* (Дніпропетровський національний історичний музей ім. Дмитра Яворницького) з доповіддю про образ половців у контексті самоідентифікації степового населення сучасної України.

Завершився перший день конференції презентацією наукових видань. М. Волощук ознайомив академічну спільноту з виданнями Центру медієвістичних студій, зокрема зі студентським журналом «Студентські історичні зошити», публікацією рукопису «Історії Станиславівської фортеці» Чеслава Хованця. Професор *Ришард Гжесік* (Інститут славістики Польської академії наук, Польща) презентував «*Testimonia najdawniejszych dziejów Słowian*» — збірку римських і візантійських джерел до історії слов'ян, котра вже понад три десятиліття видається при Інституті славістики ПАН. *Вадим Чепіженко* (Одеський національний університет імені Іллі Мечникова) розповів про видання методичного посібника «Велика хартія вольностей».

Другий день конференції розпочався з екскурсії до храму Св. Пантелеймона в с. Шевченковому (Івано-Франківський р-н Івано-Франківської обл.), проведеної молодшим науковим співробітником науково-дослідного відділу Національного заповідника «Давній Галич» Андрієм Гусаком. Продовжилась екскурсійна панель на Крилоському городищі — її вів вчений секретар Національного заповідника «Давній Галич», провідний фахівець Центру медієвістичних студій А. Стасюк.

Головною локацією другого дня форуму став розташований на згаданому городищі Музей історії Галича, у стінах якого відбулися чотири конференційні панелі, кожна з яких супроводжувалася жвавими дискусіями. П'яту панель, присвячену постаті короля Русі Данила Романовича та його добі, відкрив *Леонід Павленко* (Університет Марії Кюрі-Склодовської, Польща), який намагався розкрити міжкнязівські стосунки володарів Мазовії та Волині у XIII ст. за даними хроніки Романовичів (Галицько-Волинський літопис). Дослідник із Києва *Владислав Гулевич* акцентував на ролі князя Василька Романовича у відносинах з монголами у 1241—1246 рр. Стратегія, тактика й методи боротьби Данила Романовича за відновлення цілісності його держави після монгольського нашествя 1241—1257 рр. стала предметом студій *Марії Костик* (Національний заповідник «Давній Галич»).

Шоста конференційна панель «Держава Романовичів: історичний, еkleзіальний і культурний ефекти» розпочалася з доповіді проф. *Ришарда Гжесіка* (Інститут славістики Польської академії наук, Польща), центральним сюжетом якої стала Угорсько-польська хроніка як джерело з історії Галицької землі першої половини XIII ст. Зі специфікою галицької та володимирської сакральної архітектури епохи Романовичів учасників конференції детально ознайомив *Юрій Луком*

ський (Інститут архітектури та дизайну Національного університету «Львівська політехніка»). Докторка *Вероніка Рудольф* (Університет Лоранда Етвеша, Угорщина) розкрила роль Галичини в закордонній політиці Угорського королівства за останніх представників династії Арпадів і перших Анжу. Доповідь про роль галицького князя Лева Даниловича в історії замку Тустань виголосив *Роман Миська* (Державний історико-культурний заповідник «Тустань»). Королівство Галиції та Володимирії у середньовічних і ранньомодерних польсько-угорських династично-генеалогічних комбінаціях стало предметом наукових студій *Сергія Гануса* (Ужгородський національний університет).

Сьому конференційну панель («Держава і армія: Русь, Європа, світ») відкрив *Андрій Федорук* (Чернівецький обласний краєзнавчий музей) із доповіддю «Місце і роль “п’шець” у військовій справі Руської землі XIII ст.». З мілітарними технологіями південного заходу Русі першої половини XIII ст. учасники конференції ознайомилися завдяки виступу *Володимира Гуцула* (Ужгородський національний університет). Свою доповідь *Остан Кардаш* (Карпатський національний університет ім. Василя Стефаника) присвятив руським культурно-релігійним впливам у володіннях династії Пржемислідів другої половини XII—XIII ст. Оборонні споруди Галицької та Волинської земель доби Романовичів стали предметом дискусії після виступу *Василя Петрика* (Інститут архітектури та дизайну Національного університету «Львівська політехніка»). Проблему інсигній двовладдя представників кочівницьких еліт русько-половецького фронтиру в басейні Росі висвітлила дослідниця з Кракова *Анета Голембйовська-Тобіаш*. Завершилася панель доповіддю *Вадима Чепіженка* (Одеський національний університет ім. Іллі Мечникова) про англійську композитарну монархію та проблеми «державних» кордонів у середньовічній Європі.

Остання, восьма, панель наукового форуму була присвячена археології, архітектурі та штучному інтелекту у сучасному вимірі історичних студій. Власним досвідом застосування ШІ в роботі з середньовічними рукописними актовими документами епохи Каролінгів та Оттонів IX — першої половини XI ст. поділився *Максим Волощук* (Карпатський національний університет ім. Василя Стефаника). Проблема храмів-фортець в архітектурному ландшафті середньовічної Європи стала предметом дискусії після доповіді *Андрія Гусака* (Національний заповідник «Давній Галич»). Авторський підхід до інтерпретації змісту текстових графіті на храмі Св. Пантелеймона кінця XII ст. запропонував *Андрій Петраш* (Національний заповідник «Давній Галич», Карпатський національний університет ім. Василя Стефаника).

Підбили підсумки заходу директор Музею історії Галича Тарас Зінковський та директор Центру медієвістичних студій, професор кафедри всесвітньої історії факультету історії, політології і міжнародних відносин Карпатського національного університету ім. Василя Стефаника Мирослав Волощук. До кінця поточного року очікується публікація матеріалів конференції.

Надійшла / Received 13.10.2025

Остан КАРДАШ

Карпатський національний університет ім. Василя Стефаника
(Івано-Франківськ, Україна)

Ostap KARDASH

Vasyl Stefanyk Carpathian National University (Ivano-Frankivsk, Ukraine)

Андрій СТАСЮК

Національний заповідник «Давній Галич» / Карпатський національний університет
ім. Василя Стефаника (Галич, Україна / Івано-Франківськ, Україна)

Andrii STASIUK

National Reserve "Ancient Halych" / Vasyl Stefanyk Carpathian National University
(Halych, Ukraine / Ivano-Frankivsk, Ukraine)